

DELJENJE INFORMACIJ NA SPLETU

(analiza podatkov in pilotna raziskava)

Vodja projekta: izr. prof. dr. Mateja Rek
Raziskovalec: izr. prof. dr. Andrej Kovačič
Tehnična sodelavka: Kristina Brumat

Ljubljana, 2018

DELJENJE INFORMACIJ NA SPLETU

Mateja Rek, Andrej Kovačič, Kristina Brumat

Leto izdaje: 2018

Verzija: 3.5

»Infrastrukturni program Fakultete za medije – zbiranje, vodenje in arhiviranje podatkov o medijski pismenosti« financira Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS – ARRS kot infrastrukturni program. Sredstva je ARRS zagotovila po pogodbi št.1000-16-2916.

KAZALO

1	OPIS ANALIZE	5
1.1	Povzetek	5
1.2	Širši okvir osnovanja pridobivanja podatkov, financiranja in izvedbe	6
1.3	Cilji analize podatkov in pilotne raziskave	6
2	ANALIZA PODATKOV ZBRANIH V OKVIRU INFRASTRUKTURNEGA PROGRAMA	7
2.1	Podatki vključeni v analizo	7
2.2	Omejitve analize	7
2.3	Rezultati analize.....	8
3	ANALIZA PODATKOV ZBRANIH V PILOTNI RAZISKAVI NA IZBRANI OSNOVNI ŠOLI	12
3.1	Pridobivanje podatkov in cilj pilotne raziskave.....	12
3.2	Rezultati pilotne raziskave	12
4	REZULTATI IN ZAKLJUČEK.....	15
4.1	Rezultati analize deljenja informacij in možnosti raziskovanja v prihodnosti.....	15
4.2	Zaključek	16
5	VIRI	17

KAZALO SLIK

Slika 1: Ima odprt profil na družbenih omrežjih.....	8
Slika 2: Objavljeno na spletu: ime in priimek	9
Slika 3: Objava osebnih informacij/slik na internetu.....	10
Slika 4: Objava osebnih informacij na internetu	14

KAZALO TABEL

Tabela 1: Spremljanje medijev	11
Tabela 2: Rezultati raziskave na izbrana vprašanja glede deljenja informacij na spletu	13

1 OPIS ANALIZE

1.1 Povzetek

Deljenje informacij na spletu je tematika, ki je pogosto zanemarjena, zato smo na podlagi podatkov, pridobljenih v okviru infrastrukturnega programa, izdelali analizo. Raziskovanje trenutnega stanja je velikega pomena, saj zaradi izrazitega trenda še ni mogoče predvideti dejanskih dolgoročnih učinkov deljenja informacij na spletu – zlasti s strani mladih. Podatke smo analizirali z otežitvijo in prečiščevanjem naslednjih podatkovnih zbirk:

- Mediji in srednješolci (Rek, Milanovski Brumat 2016).
- Mediji in osnovnošolci (1. do 6. razred) (Rek, Milanovski Brumat 2016).
- Medijske navade gluhih in naglušnih ter slepih in slabovidnih (Rek, Kovačič, Milanovski Brumat 2017).
- Medijske navade starejših (Rek, Kovačič, Brumat 2018).

Dodatno smo izvedli tudi krajšo anonimno raziskavo na specifični osnovni šoli med učenci 5. do 9. razreda.

Ključne besede: Deljenje informacij, osnovnošolci, srednješolci, starostniki, omejen vid, sluh

1.2 Širši okvir osnovanja pridobivanja podatkov, financiranja in izvedbe

Izvedbo pridobivanja podatkov je financirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS – ARRS kot infrastrukturni program »Infrastrukturni program Fakultete za medije – zbiranje, vodenje in arhiviranje podatkov o medijski pismenosti«. Sredstva je ARRS zagotovila po pogodbi št.1000-16-2916.

Osnovni cilj programa je zbiranje podatkov o stanju medijske pismenosti v Sloveniji in spremljanje dejavnikov in trendov medijske pismenosti v daljšem obdobju in nudenje podpore raziskovalnim projektom, programom, razvojnim programom in projektom ter državnim in drugim vladnim organom ali resorjem pri izvajanju njihove službe.

Podatki, ki se zbirajo v okviru tega programa, predstavljajo temelj analize stanja medijske pismenosti v Sloveniji. Omogočajo komparativno analizo stanja medijske pismenosti v evropskem in globalnem prostoru. Verjamemo, da bodo zbrani podatki v prihodnosti pripomogli k oblikovanju javnih politik in izvajanju le-teh na področju medijske pismenosti tako v smislu vsebin, forme, metod dela, kot drugih specifičnih značilnosti.

1.3 Cilji analize podatkov in pilotne raziskave

Osnovni cilj analize je primerjati in preučevati specifično tematiko deljenja informacij na spletu. Podatke smo očistili rekodirali in utežili ter omogočili medsebojno primerjavo. Analiza je objavljena na posebej v ta namen izdelanih spletnih straneh o medijski pismenosti (www.pismenost.si).

2 ANALIZA PODATKOV ZBRANIH V OKVIRU INFRASTRUKTURNEGA PROGRAMA

2.1 Podatki vključeni v analizo

Podatke smo analizirali z utežitvijo in prečiščevanjem naslednjih podatkovnih zbirk glede na specifična vprašanja deljenja informacij na spletu. Iz podatkovnih zbirk je bilo v analizo vključenih naslednje število respondentov:

- Mediji in srednješolci (Rek, Milanovski Brumat 2016) – vključenih 795 srednješolcev.
- Mediji in osnovnošolci (1. do 6. razred) (Rek, Milanovski Brumat 2016) – vključenih 2763 staršev osnovnošolskih otrok.
- Medijske navade gluhih in naglušnih ter slepih in slabovidnih (Rek, Kovačič, Milanovski Brumat 2017) – vključenih 95 respondentov.
- Medijske navade starejših (Rek, Kovačič, Brumat 2018) – vključenih 305 respondentov.

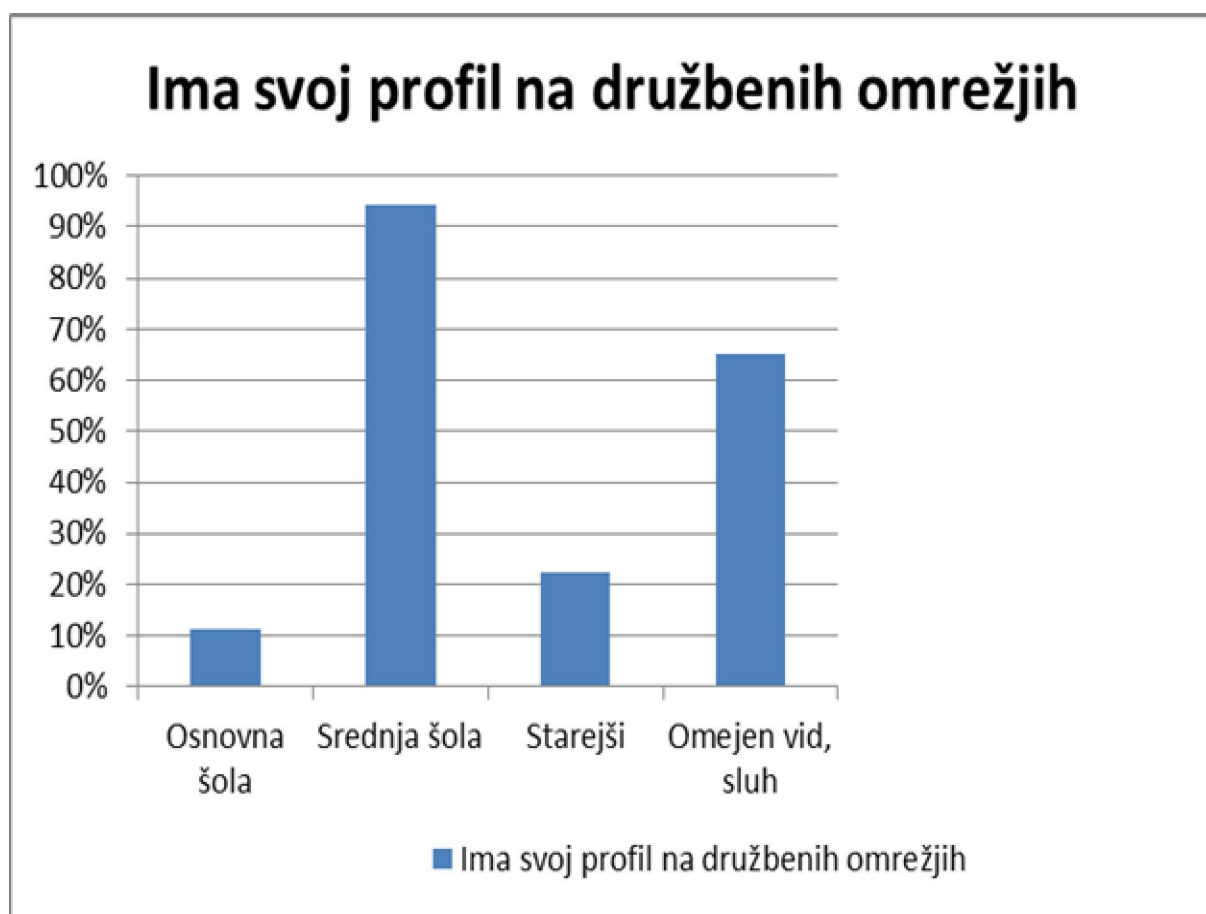
2.2 Omejitve analize

V analizo smo vključili podatke, ki so bili zbrani z različnimi instrumenti in v različnih okoljih. Posebej je potrebno opozoriti, da so za osnovnošolce med 1. in 6. razredom odgovarjali starši, medtem ko so za vse ostale primere odgovarjali respondenti sami. Pri podatkih, ki se nanašajo na gluhe in naglušne ter slepe in slabovidne, le-te nismo omejevali glede na stopnjo okvare, temveč smo predstavili le povprečje. Namensko pridobivanje podatkov za vse starostne skupine bi bilo dobrodošlo in bolj primerno za analizo.

2.3 Rezultati analize

Na spodnji sliki je razviden odstotek oseb, ki imajo svoj profil na družbenih omrežjih. Za osnovno šolo se podatki nanašajo na povprečje 1. do 6. razreda (odgovore so podajali starši).

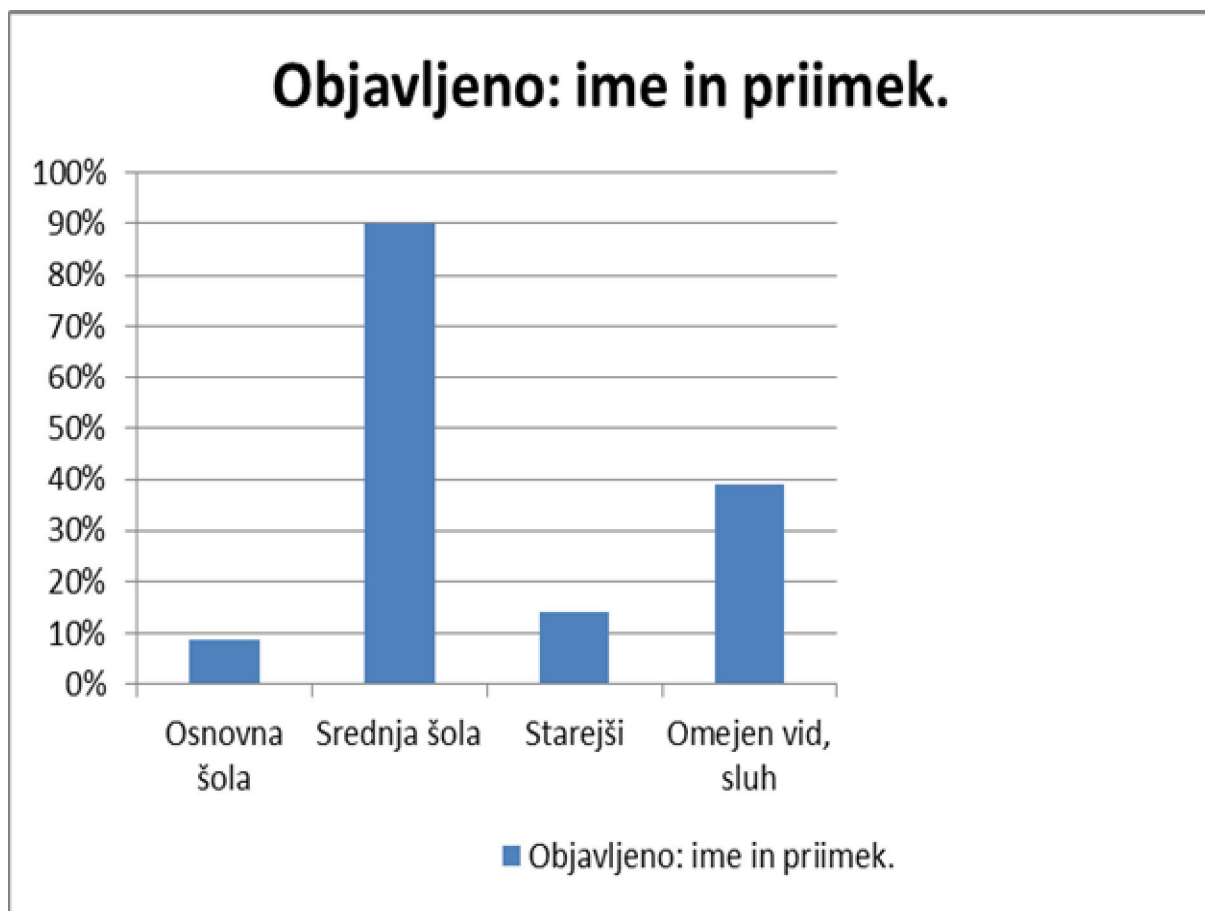
Slika 1: Ima odprt profil na družbenih omrežjih

Vir: Analiza podatkov, pridobljenih v okviru infrastrukturnega programa (opis razdelek 2.1)

Med navedenimi štirimi analiziranimi skupinami daleč izstopajo srednješolci, kjer ima praktično vsak vprašani svoj profil. Presenetljivi podatki so za 1. do 6. razred, kjer ima družbeni profil po mnenju staršev okvirno desetino otrok.

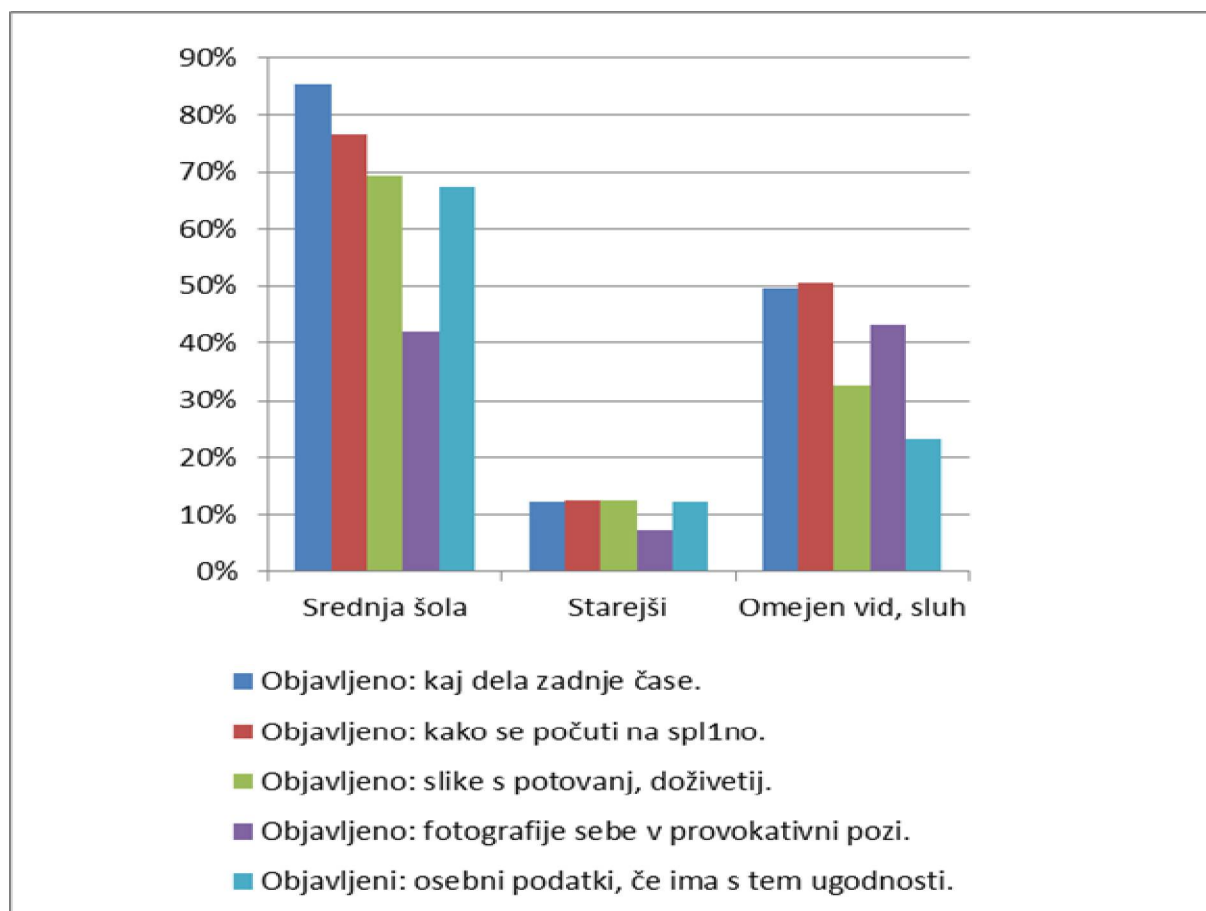
Slika 2: Objavljeno na spletu: ime in priimek

Vir: Analiza podatkov, pridobljenih v okviru infrastrukturnega programa (opis razdelek 2.1)

Na spletu imajo največkrat objavljena imena srednješolci.

Slika 3: Objava osebnih informacij/slik na internetu

Vir: Analiza podatkov pridobljenih v okviru infrastrukturnega programa (opis razdelek 2.1)

Tudi pri navedenih vprašanjih daleč prednjačijo srednješolci. Posamezna povprečja so razvidna iz spodnje tabele.

Tabela 1: Spremljanje medijev

Baza	Ima svoj profil na družbenih omrežjih	Objavljeno: ime in priimek.	Objavljeno: kaj dela zadnje čase.	Objavljeno: kako se počuti na spl1no.	Objavljeno: slike s potovanj, doživetij.	Objavljeno: fotografije sebe v provokativni pozi.	Objavljeni: osebni podatki, če ima s tem ugodnosti.	Objavljeno: fotografije/vid eo drugih, ko so jih ujeli delati nekaj nenavadnega zabavnega.	Objavljeno: vsaj ena slika sebe z imenom in priimkom.	Objavljeno: svoj selfie (posnetek samega sebe).	
Osnovna šola	Povprečje Std. odklon	11% 0,316	9% 0,284	Ni podatka	Ni podatka	Ni podatka	0% 0,027	Ni podatka	2% 0,134	5% 0,214	7% 1,484
Srednja šola	Povprečje Std. odklon	94% 0,236	90% 0,301	85% 0,354	76% 0,424	69% 0,462	42% 0,494	68% 0,468	59% 0,491	68% 0,467	65% 0,476
Starejši	Povprečje Std. odklon	22% 0,417	14% 0,349	12% 0,327	12% 0,331	12% 0,331	7% 0,259	12% 0,327	11% 0,319	Ni podatka	Ni podatka
Omejen vid, sluh	Povprečje Std. odklon	65% 0,479	39% 0,49	49% 0,503	51% 0,503	33% 0,471	43% 0,498	23% 0,424	53% 0,502	Ni podatka	Ni podatka
Skupno	Povprečje Std. odklon	30% 0,459	26% 0,44	63% 0,482	58% 0,494	52% 0,5	10% 0,302	50% 0,5	16% 0,362	19% 0,392	20% 1,349

Vir: Analiza podatkov pridobljenih v okviru infrastrukturnega programa (opis razdelek 2.1)

3 ANALIZA PODATKOV, ZBRANIH V PILOTNI RAZISKAVI NA IZBRANI OSNOVNI ŠOLI

3.1 Pridobivanje podatkov in cilj pilotne raziskave

Anketa je bila izvedena januarja v izbrani osnovni šoli na gorenjskem. Šola spada med srednje velike šole. V anketo so bili vključeni vsi osnovnošolci med 5. in 9. razredom, ki so bili na določen dan januarja 2018 prisotni v izbrani osnovni šoli. Skupno je v anketi sodelovalo 292 osnovnošolcev (število osnovnošolcev po razredih je razvidno iz spodnje tabele).

3.2 Rezultati pilotne raziskave

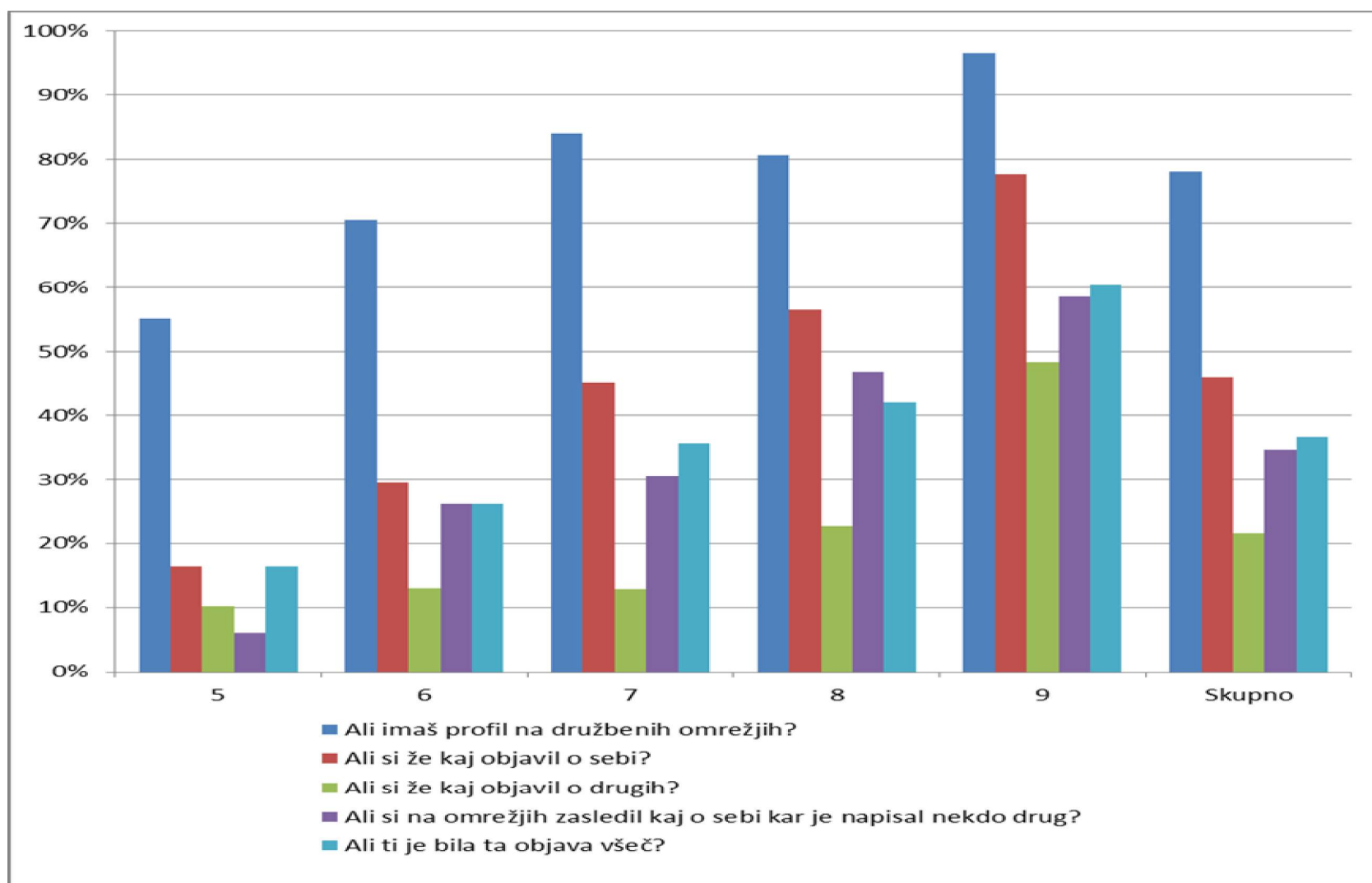
Odstotek dijakov s profilom na družbenih omrežjih sunkovito narašča z starostjo (iz 57 % v 5. razredu do 97 % v 9. razredu). Na spodnji sliki je razvidno tudi precejšnje naraščanje vseh ostalih informacij, objavljenih na spletu (tako o sebi kot tudi drugih).

Tabela 2: Rezultati raziskave na izbrana vprašanja glede deljenja informacij na spletu

Razred		Ali imaš profil na družbenih omrežjih?	Ali si že kaj objavil o sebi?	Ali si že kaj objavil o drugih?	Ali si na omrežjih zasledil kaj o sebi kar je napisal nekdo drug?	Ali ti je bila ta objava všeč?
5	N	49	49	49	49	49
	Odstotek	55%	16%	10%	6%	16%
6	N	61	61	61	61	61
	Odstotek	70%	30%	13%	26%	26%
7	N	62	62	62	62	62
	Odstotek	84%	45%	13%	31%	35%
8	N	62	62	62	62	62
	Odstotek	81%	56%	23%	47%	42%
9	N	58	58	58	58	58
	Odstotek	97%	78%	48%	59%	60%
Skupno	N	292	292	292	292	292
	Odstotek	78%	46%	22%	35%	37%

Vir: Lastna raziskava v izbrani OŠ – anketirani vsi prisotni učenci

Slika 4: Objava osebnih informacij na internetu

Vir: Analiza podatkov

4 REZULTATI IN ZAKLJUČEK

4.1 Rezultati analize deljenja informacij in možnosti raziskovanja v prihodnosti

Deljenje informacij je zelo pomembno, saj se na spletu ustvarja digitalna sled, ki jo bo nemogoče zakriti. Slednje je zlasti pomembno pri mladih. Analiza je pokazala, da je deljenje informacij zelo redko v prvih razredih osnovne šole, da pa nato sunkovito in skoraj linearno narašča do srednje šole, ko ima praktično vsak že odprt profil na družbenih omrežjih. Večina profilov je z resničnimi podatki, resničnimi slikami in resničnimi videi. Precej objavljenega gradiva je tudi o drugih, kar pomeni, da tudi osebe brez profilov ne morejo preprosto ostati anonimne v digitalnem svetu.

Zaradi pomembnosti tematike predlagamo bistveno povečanje sredstev, namenjenih za raziskovanje te tematike, saj je raziskava osvetlila pomembna področja, na katerih so potrebne nadaljnje raziskave. Analiza osvetljuje tudi neverjetne razsežnosti deljenja informacij in osebnih slik preko spleta, ki lahko za več generacij zaznamujejo posameznika. Če se na primer slike najstnika v provokativni pozi pojavljajo na internetu, je velika verjetnost, da se bodo te slike ohranile na spletu in da mu bodo te slike lahko škodovale pri nadaljnjem življenju. Dejstvo je, da se večina srednješolcev ne zaveda teh posledic, o čemer govori tudi rezultat, da je 5 izmed 6-ih srednješolcev že objavilo fotografije/video drugih, ki so jih ujeli delati nekaj nenavadnega ali zabavnega. To pomeni, da so žrtve lahko tudi posamezniki, ki se želijo tovrstnim objavam izogniti. Trenutno se v Sloveniji na to tematiko premalo ukrepa ali izvaja preventivne ukrepe.

V tem okviru predlagamo izvedbo fokusnih skupin s strokovnjaki, starši, srednješolci, pedagogi in strokovnimi delavci (na primer šolskimi psihologi). Nadalje predlagamo tehnike opazovanja zlasti osnovnošolcev od četrtega razreda naprej. Končno predlagamo preučevanje konkretnih deviantnih obnašanj in tudi zdravniško diagnosticiranih vedenjskih motenj v povezavi z deljenjem informacij na spletu in povezanim šikaniranjem, krajami identitet in podobno. Zaradi hitrega spreminjanja narave medijev in uporabljenih družbenih omrežij predlagamo tudi periodične longitudinalne raziskave vpliva novih tehnologij zlasti na mlade.

4.2 Zaključek

Raziskava je identificirala, da zlasti mladi živijo v okolju, kjer je deljenje informacij nekaj vsakdanjega in kjer resničnostno življenje nadgrajuje tudi digitalna identiteta. Tovrsten pritisk družbe ima lahko ne samo pomembne posledice na trenutno vedenje, zdravje, nasilno obnašanje, stres, sposobnost koncentracije in dela temveč tudi nepredstavljive posledice na prihodno življenje mladih.

Velik izziv postaja ozaveščanje o pomenu in posledicah objavljanja informacij in spornih fotografij ter video posnetkov na družbenih omrežjih. Tako osnovnošolci kot srednješolci se premalo zavedajo, da z objavo spornih fotografij/video posnetkov drugih zelo škodujejo sebi in drugim in lahko postanejo celo kazensko odgovorni (primeri samomorov in depresij žrtev tovrstnih objav). Iz raziskave je jasno razvidno, da je slednje odraz pomanjkljivega znanja s področja rabe spleta tako med srednješolci kot tudi učitelji, strokovnimi delavci in starši. Srednješolci očitno niso v zadostni meri seznanjeni z morebitnimi posledicami (na primer sovražnega govora ali objave neprimernih slik na spletu) oz. o njih ne želijo vedeti. Žal v Sloveniji ni sistematičnega in kvalitetnega medijskega opismenjevanja, ki bi zajelo celotno populacijo mladih.

5 VIRI

Rek Mateja, Kovačič Andrej in Milanovski Brumat Kristina (2014): Medijska pismenost 2014 . Slovenija: Fakulteta za medije.

Rek Mateja in Milanovski Brumat Kristina (2016): Mediji in predšolski otroci v Sloveniji. Ljubljana: Fakulteta za medije.

Rek Mateja in Milanovski Brumat Kristina (2016): Mediji in srednješolci v Sloveniji. Ljubljana: Fakulteta za medije.

Rek Mateja in Milanovski Brumat Kristina (2016): Mediji in osnovnošolci v Sloveniji. Ljubljana: Fakulteta za medije.

Rek Mateja, Kovačič Andrej in Milanovski Brumat Kristina (2017): Medijske navade gluhih in naglušnih ter slepih in slabovidnih oseb. Ljubljana: Fakulteta za medije.

Rek Mateja, Kovačič Andrej in Brumat Kristina (2018): Medijske navade starejših (65 let in več). Ljubljana: Fakulteta za medije.